

**TRUTH
HOUNDS**

ВІДКАЛІБРОВАНІЙ ЗЛОЧИН

РОЗСЛІДУВАННЯ УДАРУ
ПО МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОДА
29 БЕРЕЗНЯ 2022

Truth Hounds – це команда досвідчених фахівців із прав людини, які документують воєнні злочини та злочини проти людства в контексті збройних конфліктів із 2014 року. Наша організація бореться проти безкарності за міжнародні злочини та грубі порушення прав людини шляхом документування, розслідування, моніторингу й адвокації.

ПОДЯКА

International Partnership for Human Rights – незалежна неурядова організація, створена у 2008 році зі штаб-квартирою у Брюсселі (Бельгія). IPHR тісно співпрацює з представниками громадянського суспільства різних країн, порушуючи на міжнародному рівні питання захисту прав людини та відстоюючи права вразливих груп населення.

Ми висловлюємо глибоку вдячність IPHR за технічну підтримку та участь у польовій місії 21-23 травня 2022.

Центр Просторових Технологій – крос-дисциплінарна дослідницька практика з центром у Києві. Організація працює над широким спектром тем, використовуючи для досліджень просторовий аналіз та технології візуалізації. Наразі ЦПТ працює над детальними дослідженням ключових у культурному та історичному вимірах місць України, що постраждали від російського вторгнення.

Ми щиро вдячні ЦПТ за розробку 3D-моделей ракети та пошкоджень будівлі ОДА, а також за розрахунки, які зробила організація – це допомогло додатково підтвердити нашу версію щодо типу зброї, якою було завдано удар.

National Endowment for Democracy – це приватна неприбуткова фундація, що працює для зростання та посилення демократичних інститутів по всьому світу. Щороку NED пропонує більш ніж 1700 грантів в більш ніж 90 країнах для підтримки неурядових організацій, що працюють на посилення демократії.

Ми щиро дякуємо NED за фінансову підтримку проекту.

Ракетний удар по будівлі Миколаївської ОДА відбувся 29 березня 2022 року, о 8:35 ранку. У фасадну частину будівлі влучила ракета, спричинивши значні руйнування. Внаслідок удару загинуло 37 осіб, третину будівлі було зруйновано вщент, інша частина перебуває в аварійному стані.

Документатори Truth Hounds та IPHR побували на місці атаки 21 і 23 травня 2022 року, сфотографували та зняли відео її наслідків, зібрали свідчення п'ятерох безпосередніх очевидців події та доповнили ці матеріали розслідуванням на базі даних з відкритих джерел. Це допомогло встановити тип зброї, змодельовати траєкторію її польоту та безпосередній момент влучання, з'ясувати вид та розташування пускової платформи, а також визначити коло осіб, причетних до цієї атаки. Також у партнерстві з Центром Просторових Технологій ми розробили 3D-модель ракети та руйнувань будівлі ОДА. За результатами проведеного розслідування експерти Truth Hounds дійшли висновку, що даний напад містить ознаки воєнного злочину.

АНОТАЦІЯ

У ході розслідування нам вдалося встановити, що удар по будівлі Миколаївської ОДА було завдано крилатою ракетою типу «Калібр». Окрім візуальної схожості цього типу ракет до тієї, що перед самим влучанням в Миколаївську ОДА потрапила на камеру відеоспостереження сусідньої будівлі, на користь цієї версії свідчить той факт, що вибух стався всередині будівлі. Зазвичай саме ракети типу «Калібр» оснащуються спеціальною проникаючою бойовою частиною.

На основі аналізу відкритих джерел нам вдалося встановити, що пуск ракети здійснювався з акваторії Чорного моря. Ця теза підтверджується й свідченням очевидці, яка вранці 29 березня чула проліт ракети над с. Іванівка Очаківського району, що знаходиться на узбережжі Дніпровської затоки.

У період, що передував атаці на ОДА, у Чорному морі знаходилося 10 човнів ВМФ РФ, які були здатні завдати відповідний ракетний удар: 2 фрегати, 4 підводних човни та 4 малих ракетних катери. Скринінг Севастопольської бухти за 28–29 березня виключає ймовірність нанесення удару з підводних човнів, оскільки всі вони у той час перебували у бухті. Натомість 2 російські фрегати та 2 корвети перебували саме в акваторії Чорного моря.

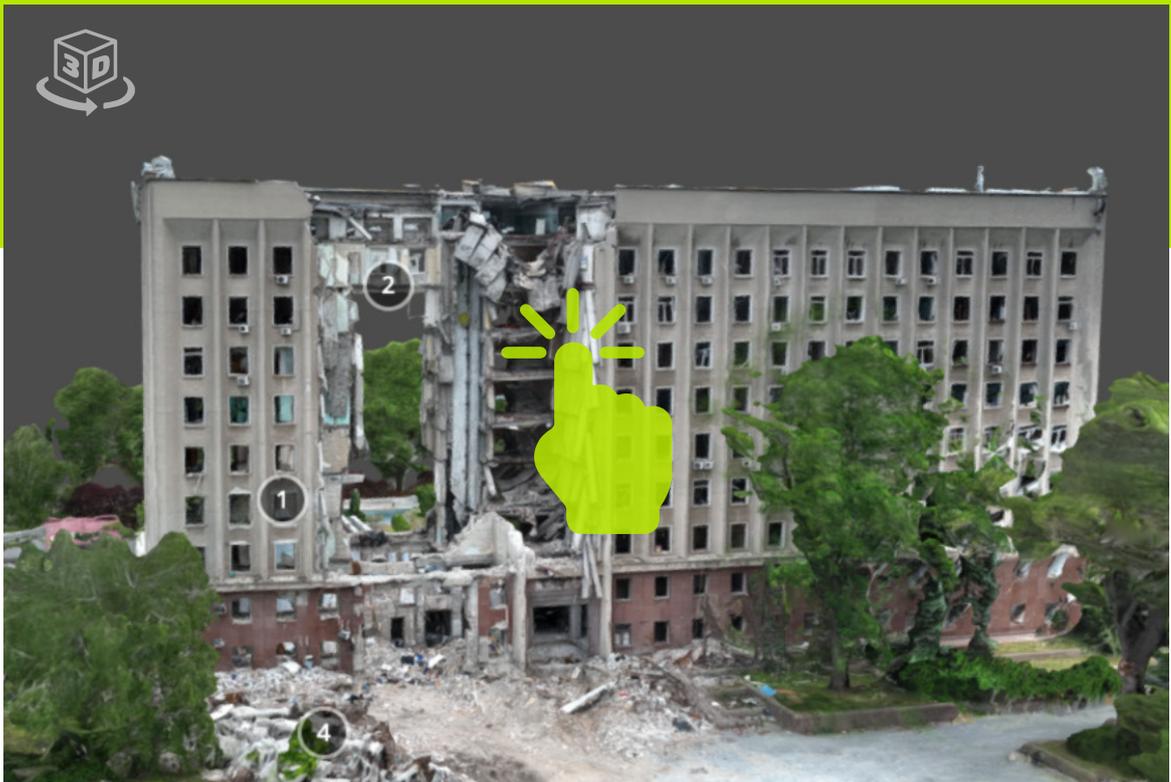
Аналіз розташування кожного з цих човнів у морі відносно цілі, а також зіставлення цієї інформації зі свідченнями очевидців польоту ракети у напрямку Миколаєва та технічними характеристиками ракет сімейства «Калібр», вказує на те, що, найімовірніше, «Калібр» було випущено саме з російського фрегату «Адмірал Ессен».

У відкритих джерелах нам вдалося знайти інформацію про екіпаж фрегата «Адмірал Ессен», зокрема і його командирів: капітана 2-го рангу Олександра Смірнова та капітана-лейтенанта Анатолія Перетятка, що керує ракетно-артилерійською бойовою частиною корабля. Саме вони можуть нести відповідальність за скоєння цього воєнного злочину.

Ми вважаємо, що обстріл Миколаївської ОДА – воєнний злочин, у вигляді умисного нападу на цивільний об'єкт. Римський статут Міжнародного кримінального суду називає напади на цивільні об'єкти воєнними злочинами за статтею 8(2)(b)(ii). І навіть якщо виникають сумніви у цивільному статусі будівлі, атака на неї все одно буде воєнним злочином у вигляді нападу невибіркового характеру 8(2)(b)(iv). Тобто таким, за якого завдана шкода є явно непропорційною тій несуттєвій військовій перевазі, що ЗС РФ могли здобути в результаті нападу.

ОБСТАВИНИ ІНЦИДЕНТУ

Зранку 29 березня 2022 року о 8:35 крилата ракета влучила у фасадну частину будівлі ОДА м. Миколаєва на рівні 4-го поверху. Вибух ракети всередині будівлі спричинив руйнування стін та міжповерхових перекриттів та цілковитого обвалу північного крила будівлі.

Фотограмметрія наслідків атаки на Миколаївську ОДА виконана на основі зйомки Truth Hounds. Джерело: Центр Просторових Технологій.

Близько тижня тривав пошук тіл загиблих. Працівники рятувальних служб майже місяць розбирали завали. 5 квітня Миколаївська обласна військово-цивільна адміністрація опублікувала список тих, кого вбила ця атака. Він містив 37 імен. Серед них – 17 співробітників ОДА, 10 представників тероборони, 6 військовослужбовців, 2 працівники Господарського суду, співробітник патрульної служби «Миколаївська варта» та директор КП «Госптехобслуговування»¹.

¹ Facebook. Миколаївська обласна державна адміністрація, 5 April 2022, available at: <https://www.facebook.com/100064554675894/posts/345176760977477/?d=n>: «Колектив Миколаївської обласної військової адміністрації висловлює глибокі співчуття рідним, близьким і колегам безневинних жертв російської агресії».

Зі слів співробітника ОДА, який перебував у самому приміщенні під час вибуху, на момент удару ракети в будівлі було вже доволі багато людей, адже робочий день починається о восьмій ранку. Це були як працівники самої адміністрації (різноманітних її департаментів), так і співробітники Господарського суду м. Миколаєва, який розміщувався на 8 та 9 поверхах будівлі. Що ж до представників територіальної оборони, Національної гвардії та військових, то їх присутність була незначною та пояснювалась тим, що ці структури охороняли приміщення адміністрації. Жодних штабів або центру керування військовими операціями, зі слів очевидця та працівника, в ОДА не було. Відсутні були також склади зі зброєю чи якась інша військова техніка, за винятком бронетранспортера БТР-80, який стояв біля блокпосту на перетині вулиць Адміральської та Шнеерсона в 46 метрах від головної будівлі ОДА та слугував для охорони безпосередньо блокпосту². Інший очевидець, що також працює в Адміністрації та знаходився за 150 метрів від будівлі в момент атаки, зазначає: «Ракета прилетіла в саме те крило, де на 4 поверсі знаходився кабінет голови ОДА, а на 3 поверсі знаходився кабінет голови Миколаївської обласної ради»³. Він також вказує на відсутність військової техніки в самій адміністрації чи біля неї. Обидва очевидці стверджують, що на той день не було заплановано ніяких військових нарад чи спільних зустрічей і що практики їх періодичного проведення немає і не було на момент події.

Що ж до керування і координації безпосередніх військових операцій та дій, то цим в даному секторі займається керівництво оперативного угруповання військ «Примор'я», що не знаходилось в приміщенні ОДА – ні в момент удару, ні в інший час також.

² Свідок М-1, опитаний Truth Hounds у травні 2022 року.

³ Свідок М-2, опитаний Truth Hounds у травні 2022 року.

ВИЗНАЧЕННЯ ТИПУ ЗБРОЇ

Момент влучення ракети в приміщення Миколаївської ОДА потрапив на камеру, встановлену на даху ЖК «Адмірал», який знаходиться в 40 метрах на південний захід від ОДА.

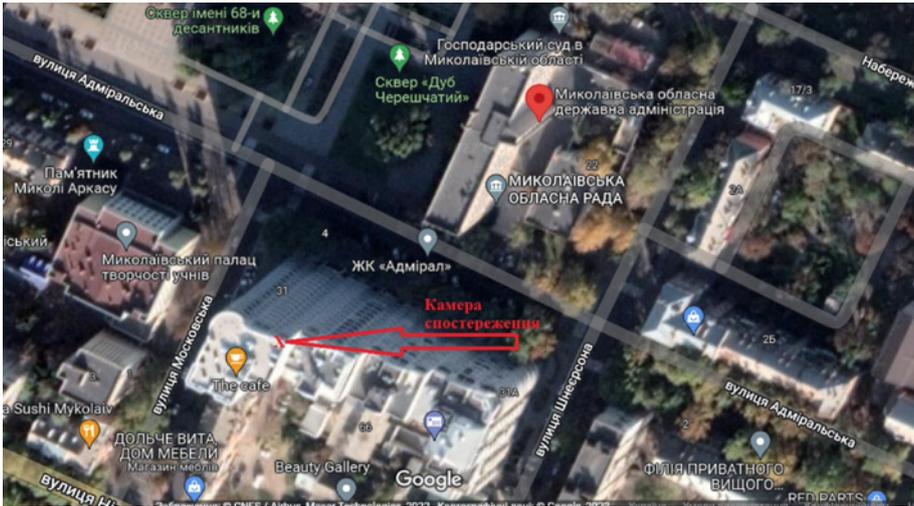
Це відео виклав голова Миколаївської ОДА, Віталій Кім, на своєму телеграм-каналі у день атаки⁴. Документаторам Truth Hounds вдалось встановити розташування цієї камери під час відеознімання об'єкта за допомогою дрону. Вивчення інженерних характеристик будівлі дозволили визначити, що камеру встановлено на даху 20-поверхової секції житлового комплексу на висоті приблизно 80 метрів.

Стоп-кадр з відео обльоту будівлі Миколаївської ОДА з позначеною камерою спостереження, на відео з якої потрапив момент влучення ракети по Миколаївській ОДА.

Джерело: Truth Hounds

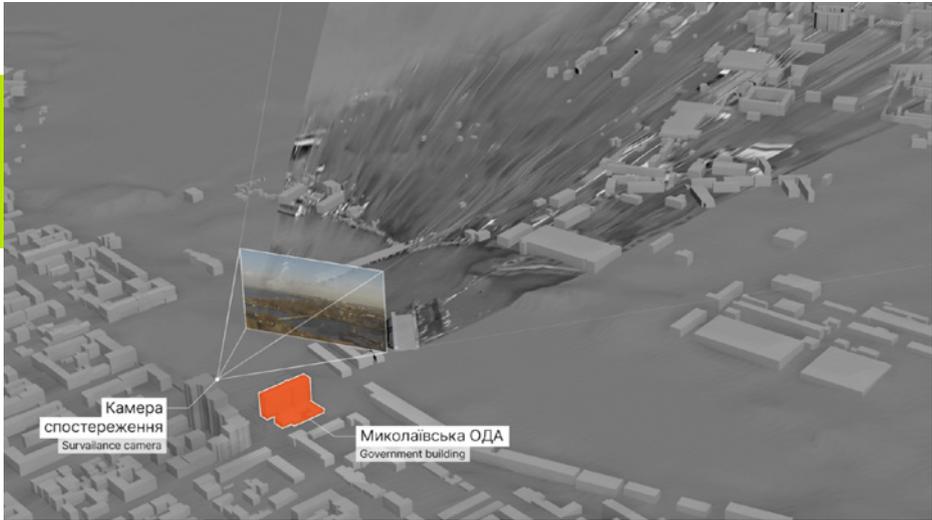

⁴ Telegram-канал: Віталій Кім / Миколаївська ОДА, 29 March 2022, available at: <https://t.me/mykolaivskaODA/893>

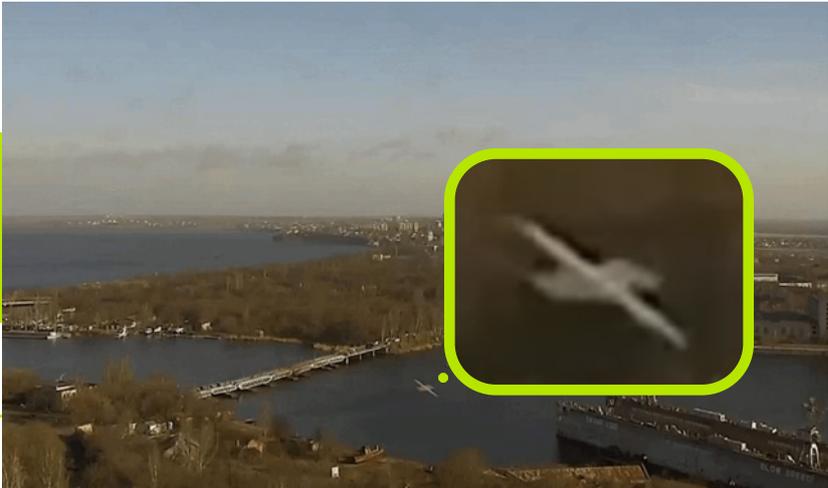
Камера спостереження на мапі

3D-проекція кута охоплення камери спостереження

Насамперед очевидним є факт, що це була крилата ракета, оскільки в кадрі чітко помітне бічне оперення на корпусі ракети. До того ж гарно видно, що крила розташовані строго перпендикулярно до основної частини ракети.

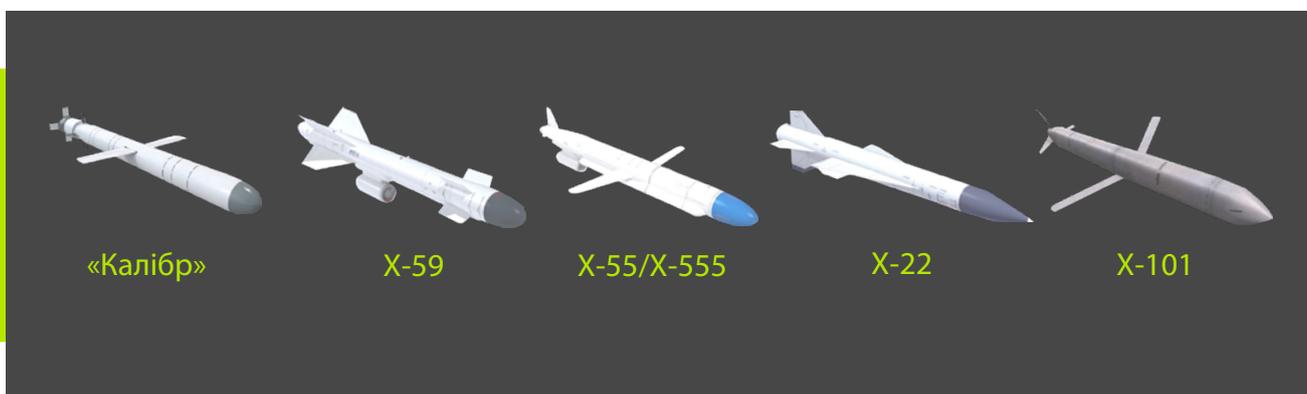
Стоп-кадри з відео прольоту ракети дають можливість роздивитись ракету та за зовнішнім виглядом встановити її тип та номенклатуру.

Стоп-кадр з відео підльоту ракети до Миколаївської ОДА

Незважаючи на те, що як видно із запису камери, ракета перед влученням в будівлю рухалась з північного заходу, тобто території під контролем Українського уряду, можна одразу виключити версію, що цю атаку здійснила українська сторона. Адже за умовами Будапештського меморандуму Україна позбулася всього свого арсеналу крилатих ракет. Утилізувала 487 ракет Х-55 та ще 581 одиницю передала Росії.

Що стосується арсеналу крилатих ракет, якими озброєно сучасну російську армію, то всього їх 11 видів⁵. Водночас, в публічних повідомленнях Генерального штабу України, інших офіційних джерелах, а також в аналітичних записках експертів фігурує сім типів (чи сімейств) ракет, які випускає по території України Росія, серед яких, власне, крилатих налічується чотири: «Калібр» морського базування, «Іскандер-К» наземного базування (експериментальна, ймовірні поштучні запуски з установок для балістичних ракет), Х-101 і Х-555 (модифікація радянської Х-55)⁶

Основні типи крилатих ракет, що використовують ЗС РФ

Якщо порівняти ракету зі стоп-кадру відео її влучення в ОДА з іншими крилатими ракетами РФ, то за своїм зовнішнім виглядом найбільш подібними до ракети з відео є крилаті ракети типу «Калібр» та ракети Х-101 та Х-555.

За інформацією, яку надали Truth Hounds джерела в органах слідства, експерти з балістики зробили попередній результат уламків з місця інциденту та дійшли висновку, що для удару використовувалась крилата ракета сімейства «Калібр». Поки триває фахова експертиза залишків ракети в спеціалізованій криміналістичній лабораторії, аналітики Truth Hounds проаналізували ймовірність застосування крилатих ракет різного типу й знайшли додаткові підтвердження того, що удар було нанесено саме «Калібром».

Цю версію підтверджує ціла низка зовнішніх факторів.

⁵ Вікіпедія, «Категорія:Крилаті ракети Росії», 9 August 2022, available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F:%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D1%82%D1%96_%D1%80%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%D0%B8_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%97

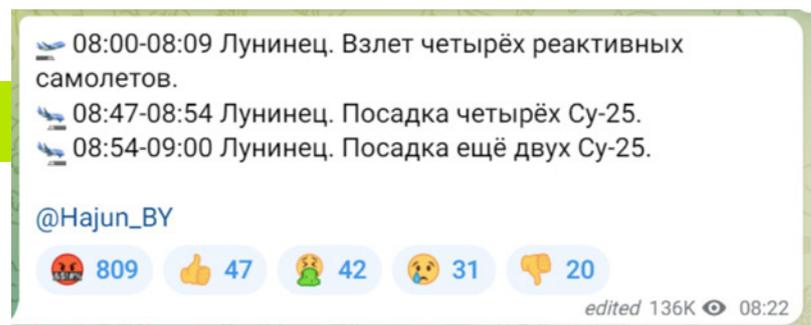
⁶ TEXTY.ORG.UA, «Летюча смерть», 25 April 2022, available at: <https://texty.org.ua/articles/106433/letyucha-smert/>

Ракети Х-101 та Х-555, як правило, запускають бомбардувальники Ту-95 і Ту-160 із прикордонних з Україною російських та білоруських повітряних зон, а також з акваторій Чорного та Каспійського морів. Як зазначалось вище, відео підльоту ракети до будівлі ОДА справді може вказувати на північну чи північно-західну стартові точки траєкторії польоту.

Що стосується пусків ракет Х-101 та Х-555 з території РФ, то таку версію можна розглядати, якщо брати до уваги лише напрямок підльоту ракети. Однак в цьому випадку слід ще й враховувати обставини інциденту, а саме особливості вибуху боєприпасу. За офіційними повідомленнями, що базуються на аналізі характеру пошкоджень, вибух відбувся всередині будівлі. Такий ефект мають ракети, оснащені спеціальною проникаючою бойовою частиною. Ця особливість конструкції не входить до тактико-технічних характеристик ракети типу Х-101, підрив бойової частини у них відбувається на відстані кількох метрів від цілі⁷, але майже завжди є частиною ракети типу «Калібр».

Додатково про білоруський напрямок (а точніше – його неможливість): відповідно до повідомлень телеграм-каналу моніторингу військової активності на території республіки «Білоруський Гаюн» з аеропорту Лунинець (Берестейська область) відбулась серія злетів штурмовиків Су-25 у час, який співпадає з моментом атаки по Миколаєву. Однак усі вони мають на озброєнні ракети малої дальності типу Х-25МЛ, Х-25МЛП, С-25Л або Х-29Л, які не могли вразити ціль у Миколаєві.

Скріншот з телеграм-каналу Беларускі Гаюн⁸

Каспійський напрямок запуску також видається сумнівним. Той факт, що ракета при гіпотетичному запуску з Каспійського моря мусила б розвернутися від своєї первинної траєкторії на 120 градусів, робить можливість такого запуску малоюмовірною. До того ж, дальні запуски ракет (а відстань від Миколаєва до узбережжя Каспійського моря становить приблизно 1300 кілометрів) завжди пеленгуються українською системою відстеження і, як наслідок, фактично у всіх регіонах країни вмикаються засоби оповіщення про загрозу удару з повітря. Однак 29 березня ні в Миколаївській, ні в переважній більшості інших областей України не було сигналів повітряної тривоги безпосередньо перед атакою⁹.

Щоб відкинути версії повітряного запуску ракети «Калібр», то зазначимо одразу, що ракети цієї модифікації та сімейства «Калібр» в цілому не призначені для запуску з повітря. Існують розробки, зокрема ті ж експортні ракети класу «Club-A» з повітряним базуванням. Однак, інформація про озброєння, а тим більше, застосування «Калібрів» ЗС РФ з повітря відсутня.

⁷ <https://topwar.ru/197532-potencial-i-vozmozhnosti-krylatoj-rakety-h-101.html>

⁸ Взлети самолетов – Беларускі Гаюн, published at 08:22, 29 March 2022, available at: https://t.me/Hajun_BY/3297

⁹ <https://alarmmap.online/> as of 08:00, 29/03/2022 - 09:00, 29/03/2022

Отже точно можна зробити висновок, що для удару по будівлі Миколаївської ОДА 29 березня 2022 року використовувалась російська ракета сімейства «Калібр», випущена з акваторії Чорного моря.

Для додаткового підтвердження запуску ракети з акваторії Чорного моря, Truth Hounds 24 липня 2022 року відрядили польову місію до населених пунктів Очаківського району. Члени місії зустрілись з жителькою с. Яселка Очаківського району – очевидцею прольоту ракети, що ймовірно влучила в Миколаївську ОДА. За словами жінки, цього дня вона перебувала в приватному будинку, що знаходиться в с. Іванівка, Очаківського району (в точці з координатами 46.647954, 31.671917). Між шостою і сьомою ранку (щодо часу свідкиня не впевнена) вона почула та розрізнила зі свого попереднього досвіду спостереження гул ракети, що пролітала вгорі, а потім, приблизно за три хвилини, – гучний вибух з боку Миколаєва. Жінка стверджує, що точно знає напрямок, бо її будинок знаходиться в такому місці, звідки гарно чути звуки вибухів від влучань боєприпасів по Миколаєву. Часто під час вибухів у місті з подвір'я будинку видно дим та зарево. Свідкиня також згадує, що це був єдиний звук вибуху того дня. З її слів:

“

«Того дня по Миколаєву вдарило один раз. Від вибуху навіть тут трохи затремтіли вікна. Легка вібрація пройшла землею. Пізніше я побачила новини, що влучили в Миколаївську ОДА . Я зрозуміла, що те, що я чула – це була ракета на Миколаїв».

Під час розмови свідкиня також наголосила на тому, що запам'ятала, коли саме стався вибух у місті після звуку прольоту ракети над будинком. Зі її слів:

“

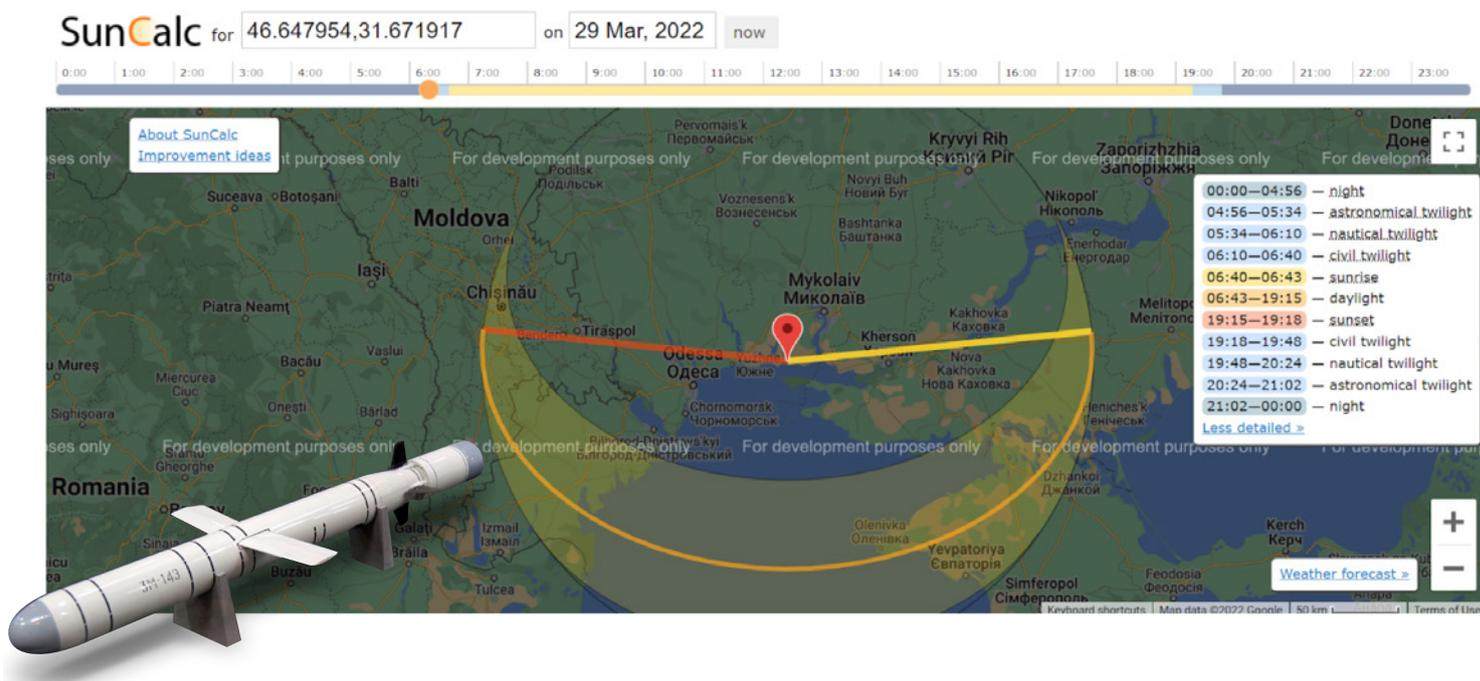
«Після цього гулу і свисту, за приблизно три хвилини долинув гуркіт від вибуху. Звук вибуху був із боку Миколаєва»¹⁰.

Дане свідчення містить деякі невідповідності із фактичними обставинами справи – йдеться про показники часу. За неможливості короборувати слова свідкині зі свідченнями інших очевидців, звернімося до інших інструментів визначення часу. Якщо в ресурсі SunCalc задати параметри місця й часу перебування свідкині у день атаки, то вийде, що на часовий проміжок між 6-ою та 7-ою годиною ранку, на який посилається свідкиня, припадав період передсвітанкових сутінків (якщо не враховувати останні кілька хвилин). Оскільки жінка стверджує, що в момент прольоту ракети було вже світло й доволі тепло, то скоріш за все, проліт ракети стався пізніше і відповідав офіційній версії та показникам часу, вказаному на відео з місця події (див. вище).

¹⁰ Свідкиня М-3, опитана Truth Hounds в липні 2022 року.

¹¹ 29.03.2022 – SunCalc, available at: <http://suncalc.net/#/46.6448,31.6352,9/2022.03.29/06:21>

Той факт, що решту дня свідкиня провела у тому ж будинку, в якому перебувала з самого ранку, і не чула й не бачила інших ракет чи вибухів, підводить до висновку, що вона стала свідком прольоту ракети, по-перше, запущеної з акваторії Чорного моря, й по-друге, саме по Миколаївській ОДА. При цьому, однак, могла помилитись з точним часом її прольоту.

ВСТАНОВЛЕННЯ ВИДУ РАКЕТИ СІМЕЙСТВА «КАЛІБР»

Для встановлення більш точної номенклатури крилатої ракети, яку випустили по Миколаївській ОДА, звернімось до техніко-тактичних характеристик (ТТХ) ракет різного виду даного сімейства. Тут необхідно зробити невелике застереження й сказати, що ТТХ ракет сімейства «Калібр», що стоять на озброєнні Збройних сил Росії, є таємницею та достеменно не відомі. З відкритих джерел нам відомий точний опис лише «лінійки» крилатих ракет «Калібр», які вироблено на експорт, з детальним описом їх характеристик та зображеннями зовнішнього вигляду. Ці експортні модифікації мають примітку 'Club' – в назві російською містять літеру «Э», від «експорт» – та наділені усіченими можливостями щодо дальності польоту, аби не підпадати під заборону щодо гранично допустимої дальності польоту крилатих ракет для продажу¹². Однак на думку військових експертів, відмінності між ракетами, що перебувають на озброєнні в російській армії, та їх експортних відповідників (окрім дальності польоту) неістотні, та всі ці ракети становлять єдине сімейство крилатих ракет, які мають надзвичайно схожий зовнішній вигляд і габарити¹³. Також з тих же відкритих джерел маємо назви номенклатур «Калібрів», на озброєнні ЗС РФ, та їх приблизні характеристики. Усе це дає змогу зробити зведену таблицю, де максимально повно представити опис усіх видів крилатих ракет, включаючи їх зовнішній вигляд, габарити, дальність польоту, тощо, екстраполюючи певні характеристики експортних модифікацій на ті, що є лише на озброєнні російської армії, проте дані щодо яких засекречені й відсутні у відкритому доступі.

¹² ARMS CONTROL WONK, "RUSSIAN CRUISE MISSILES REVISITED", 27 October 2015, available at: <https://www.armscontrolwonk.com/archive/207816/russian-cruise-missiles-revisited/>

¹³ ARMS CONTROL WONK, "RUSSIAN CRUISE MISSILES REVISITED", 27 October 2015, available at: <https://www.armscontrolwonk.com/archive/207816/russian-cruise-missiles-revisited/>

NB: джерелом для ТТХ російських бойових ракет сімейства "Калібр" слугували інтернет-ресурси на військову тематику, новинневі повідомлення про озброєння ЗС РФ та тематичні форуми. Деякі дані можуть бути неточними або суперечити одне одному.

Ракета	ЗМ-54Э	ЗМ54К	ЗМ-54Э1	ЗМ54Т	ЗМ-14Э	ЗМ14К	ЗМ14Т
Зовнішній вигляд (наявні лише у експортній модифікації ракет)							
Пускова платформа	Підводні човни				Надводні човни	Підводні човни	Надводні човни
Ціль ураження	Надводні цілі (протикорабельна)				Наземні і надводні цілі	Наземні цілі	
Довжина, м	8,22	8,22	6,2	8,9 (?)	6,2	6,20	6,2
Діаметр, мм	533						
Стартова маса, кг	2300	2300	1800	-	1770	1770	-
Бойова частина	Проникаюча фугасна 200 кг	200 кг	Проникаюча фугасна 400 кг	200 кг	Осколково-фугасна або касетна 450 кг	450 кг	450 кг
Дальність польоту	220 км	440 - 660 км	300 км	-	300 км	2500 км (можливо, 1400 км)	2500 км (можливо, 1400 км)
Швидкість польоту, в числах Маха (М)	На марші: 0,8 Біля цілі: 2,9	На марші: 0,8 Біля цілі: 2,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Траєкторія (висота польоту)	На марші: 20 м Біля цілі: 10 м	На марші: до 5 м	Не вище 20 м	Не вище 20 м	Над морем: 20 м Над суходолом: 50-150 м		
Система управління	ІНС + РЛГСН				ІНС + РЛГСН + корекція за даними ГЛОНАСС або GPS		

Отже, співставивши усі характеристики ракети, а також ті факти, що:

- ракета прилетіла з боку Чорного моря;
- ракета влучила в наземну ціль, розташовану на 40 км вглиб континенту від лінії морського узбережжя;
- на підльоті до цілі ракета здійснила маневр з висоти, що перевищує 80 метрів, момент якого зафіксовано на камеру,

можна зробити остаточний висновок, що

Ураження будівлі Миколаївської ОДА відбулось з використанням крилатої ракети сімейства «Калібр» в номенклатурі ЗМ14К з підводним базуванням або ЗМ14Т за базуванням на надводних судах.

ВИПАДКИ РАКЕТНИХ ОБСТРІЛІВ З ЧОРНОГО МОРЯ, ЗАФІКСОВАНИХ У МИКОЛАЄВІ ТА ОБЛАСТІ

За період з 17 березня по 23 квітня 2022 року війська РФ випустили близько 30 крилатих ракет типу «Калібр» у бік Миколаєва та Миколаївської області, не враховуючи обстріл Миколаївської ОДА 29 березня. З них силами ППО України було збито близько 13 крилатих ракет типу «Калібр». Далі представлено короткий опис кожного випадку обстрілу Миколаєва та області «Калібром» у зазначений період.

17 березня 2022 року, Віталій Кім – голова Миколаївської ОДА, опублікував відео, на якому видно наслідки роботи ППО по крилатій ракеті типу «Калібр»¹⁴. Крилата ракета була запущена з акваторії Чорного моря.

18 березня 2022 року війська РФ здійснили атаку по казармах, у яких дислокувались війська ЗС України¹⁵. Удар був нанесений крилатими ракетами сімейства «Калібр» з боку Чорного моря, про що, як написав у своєму телеграм-каналі народний депутат Олексій Гончаренко, свідчить характер руйнувань¹⁶.

22 березня 2022 року, ЗСУ у районі Миколаєва збили крилату ракету, яка летіла у напрямку Кропивницького¹⁷. Відомо, що цього ж дня війська РФ запустили 8 крилатих ракет з моря, ймовірно «Калібр» типу ЗМ-14, у напрямку Рівного, які летіли через Миколаїв¹⁸. Ймовірна точка запуску знаходиться біля Севастополя за координатами 44.679440, 33.502202.

23 березня 2022 року також було збито крилату ракету сімейства «Калібр» над Миколаєвом¹⁹. Тип ракети можна встановити з відео, на якому видно основу та «крила», характерні для ракет сімейства «Калібр».

¹⁴ Telegram-канал: Віталій Кім / Миколаївська ОДА, 29 March 2022, available at: <https://t.me/mykolaivskaODA/720>; ГлавКом, «На Миколаївщині над житловими будинками збили крилату ракету (відео)», 17 March 2022, available at: <https://glavcom.ua/country/incidents/na-mikolajivshchini-nad-zhitlovimi-budinkami-zbili-krilatu-raketu-video-830559.html>

¹⁵ Telegram-канал: MykolaivOblast-info, 18 March 2022, available at: <https://t.me/mykolaivOblastinfo/1443>; Telegram-канал: Труха – Николаев, 18 March 2022, available at: <https://t.me/c/1551218501/8751>; Telegram-канал: Труха-Николаев, 19 March 2022, available at: <https://t.me/c/1551218501/8768>

¹⁶ Telegram-канал: ГОНЧАРЕНКО, 18 March 2022, available at: <https://t.me/oleksiihoncharenko/16455>; ГлавКом, «Окупанти обстріляли Миколаїв «Калібрами»: є жертви», 18 March 2022, available at: <https://glavcom.ua/news/okupanti-obstrilyali-mikolajiv-kalibrami-je-zhertvi--830971.html>; Telegram-канал: Хуевый Николаев, 18 March 2022, available at: https://t.me/huevyi_nikolaev/3607.

¹⁷ Telegram-канал: MykolaivOblast-info, 22 March 2022, <https://t.me/mykolaivOblastinfo/1672>

¹⁸ Twitter-акаунт Mundo News, 22 March 2022, available at: <https://twitter.com/KyleJGlen/status/1506343470708973576>; Telegram-канал: НикВести – Новости Николаева, 23 March 2022, available at: <https://t.me/nikvesti/21215>

¹⁹ Telegram-канал: Віталій Кім / Миколаївська ОДА, 23 March 2022, available at: <https://t.me/mykolaivskaODA/812>

Наступного дня, 24 березня 2022 року, голова Миколаївської ОДА, Віталій Кім, підтвердив, що було збито дві крилаті ракети над Миколаєвом, що летіли з боку Чорного моря²⁰. Зокрема, одна з них була збита над річкою Південний Буг²¹.

25 березня 2022 року Віталій Кім повідомив про те, що було збито ще дві крилаті ракети, що летіли над Миколаєвом²².

Наступним був обстріл Миколаївської ОДА 29 березня 2022 року.

Після обстрілу Миколаївської ОДА, війська РФ стали менше обстрілювати Миколаїв та Миколаївську область порівняно з тим, що було до 29 березня 2022 року. Зокрема, 3 квітня сили ППО України збили 2 крилаті ракети над Миколаївською та Одеською областями²³. Через 5 днів, 9 квітня, було збито крилату ракету над Миколаєвом²⁴. Зокрема, у ЗМІ була інформація про те, що з Чорного моря було випущено близько 7 крилатих ракет по Миколаївській області того ж дня²⁵.

Згодом, 15 квітня, війська РФ обстріляли Миколаїв, а саме склади Нової Пошти, за допомогою крилатої ракети²⁶. Із уламків схоже на «Калібр»²⁷. Після цього були тільки поодинокі обстріли Миколаєва 18 та 23 квітня. 18 квітня сили ППО збили крилату ракету, що летіла у Миколаїв²⁸, а 23 квітня «Калібром» обстріляли мікрорайон Миколаєва «Намив».²⁹

²⁰ Telegram-канал: Віталій Кім / Миколаївська ОДА, 24 March 2022, available at: <https://t.me/mykolaivskaODA/832>

²¹ Telegram-канал: Віталій Кім / Миколаївська ОДА, 24 March 2022, available at: <https://t.me/mykolaivskaODA/834>

²² Telegram-канал: MykolaivOblast-info, 25 March 2022, available at: <https://t.me/mykolaivOblastinfo/1773>;
Telegram-канал MykolaivOblast-info, 25 March 2022, available at: <https://t.me/newspn/12124>.

²³ Telegram-канал: Повітряні сили ЗС України, 3 April 2022, available at: <https://t.me/kpszsus/787>;
Telegram-канал: Преступности.НЕТ, 3 April 2022, available at: <https://t.me/newspn/13760>;
Telegram-канал: Труха-Николаев, 3 April 2022, available at: <https://t.me/c/1551218501/12671>;
Telegram-канал: Новости Николаев Blacklist / Одесса / Херсон / Новини Україна, 3 April 2022, available at: https://t.me/blacklist_niko/1898.

²⁴ Telegram-канал: MykolaivOblast-info, 9 April 2022, available at: <https://t.me/mykolaivOblastinfo/2356>;
Telegram-канал: MykolaivOblast-info, 10 April 2022, available at: <https://t.me/mykolaivOblastinfo/2367>;
Telegram-канал: Преступности.НЕТ, 9 April 2022, available at: <https://t.me/newspn/14859>

²⁵ УНІАН, «Оккупанты совершили семь ракетных ударов по Николаевщине, пострадавших нет – ОК «Юг», 10 April 2022, available at: https://www.unian.net/war/okkupanty-sovershili-sem-raketnyh-udarov-po-nikolaevshchine-postradavshih-net-ok-yug-novosti-vtorzheniya-rossii-na-ukrainu-11779947.html?utm_source=telegram&utm_medium=social&utm_campaign=unian_channel

²⁶ Telegram-канал: НикВести – Новости Николаева, 15 April 2022, available at: <https://t.me/nikvesti/23971>;
Telegram-канал: Труха-Николаев, 15 April 2022, available at: <https://t.me/c/1551218501/14761>;
Telegram-канал: Труха-Николаев, 15 April 2022, available at: <https://t.me/c/1551218501/14772>.

²⁷ Twitter-акаунт Jake Godin, 15 April 2022, available at: <https://twitter.com/JakeGodin/status/1515013725874540548?s=20&t=SZn8NIYRGwjxSjIEyCXZBA>;
Telegram-канал: Віталій Кім, Миколаївська ОДА, 15 April 2022, available at: <https://t.me/mykolaivskaODA/1058>.

²⁸ Telegram-канал: Новости Николаев Blacklist / Одесса / Херсон / Новини Україна, 18 April 2022, available at: https://t.me/blacklist_niko/2323; Telegram-канал: Новости Николаева Украина Война, 18 April 2022, available at: <https://t.me/novostiniko/14970>.

²⁹ Суспільне Новини, У спальний район Миколаєва росіяни влучили крилатою ракетою, 24 April 2022, available at: <https://suspihne.media/231792-u-spalniy-rajon-mikolaeva-rosiani-vlucili-krilatou-raketou/>; Telegram-канал Труха-Николаев, 23 April 2022, available at: <https://t.me/c/1551218501/15837>

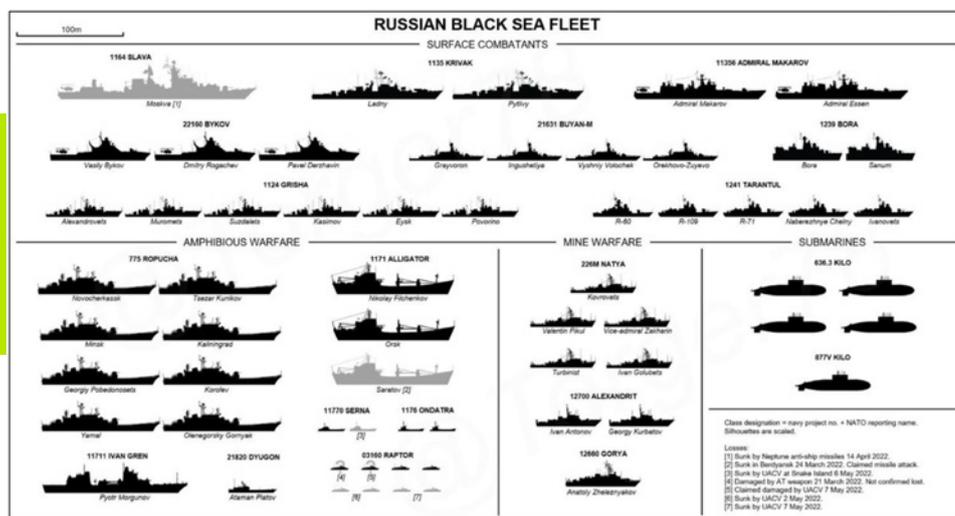
ДИСЛОКАЦІЯ ТА ВІДСТЕЖЕННЯ РУХУ СУДЕН-РАКЕТОНОСІВ ЧФ ВМС РФ, ЩО ЙМОВІРНО НАНЕСЛИ УДАР ПО ОДА

Носіями ракет серії «Калібр НК» для ракет в номенклатурі ЗМ14К та серії «Калібр ПЛ» в номенклатурі ЗМ14Т є човни військових флотів РФ різного базування, в тому складі Каспійського та Чорноморського флотів ВМС РФ.

Каспійський флот має на озброєнні ракетноносії для запуску «Калібрів». Серед них ракетні корвети проекту «Буян-М»: «Град Свяжск», «Углич», «Великий Устюг». Запуски «Калібрів» з акваторії Каспійського моря під час обстрілу Львова 18 квітня³⁰ підтвердили представники української влади. Деякі ЗМІ також зазначали про обстріли «Калібрами» Києва 26 червня³¹. До цього моменту жодних заяв щодо пусків ракет сімейства «Калібр» з каспійського напрямку не було. Факт відсутності сигналу повітряної тривоги над більшістю регіонів країни в день удару по Миколаївській ОДА теж свідчить на користь версії ближнього підльоту ракети.

Що ж Чорноморського флоту, то ракетноносіями «Калібрів» є фрегати проекту 11356 (фрегат «Адмірал Макаров» та фрегат «Адмірал Ессен»), малі ракетні кораблі проекту 21631 (МРК «Грайворон», МРК «Інгушетія», МРК «Вишній Волочек», МРК «Орехово-Зуєво») та підводні човни проекту «Варшавянка» (у ЧФ РФ їх є чотири)³². Що стосується озброєння ракетами «Калібр» патрульних кораблів проекту 22160, що перебувають в складі ЧФ РФ, то така можливість є лише задекларованою, даних, що підтверджували б цей факт, немає³³.

Чорноморський флот РФ, що перебуває в акваторії Чорного моря.

³⁰ УКРІНФОРМ, «Перша атака рф по Львову була з Каспію, другий запуск з Чорного моря відбили», 19 August 2022, available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3460553-persa-ataka-rf-po-lvovu-bula-z-kaspiu-drugij-zapusk-z-cornogo-mora-vidbili.html>

³¹ Вечірній Київ, «З початку вторгнення російські окупанти атакували цивільні об'єкти у 60 разів частіше, ніж військові», 1 August 2022, available at: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/69682/>

³² ARMY-Today, «Крылатая ракета «Калибр», подробный обзор», 4 April 2022, available at: <https://army-today.ru/tehnika/kalibr>

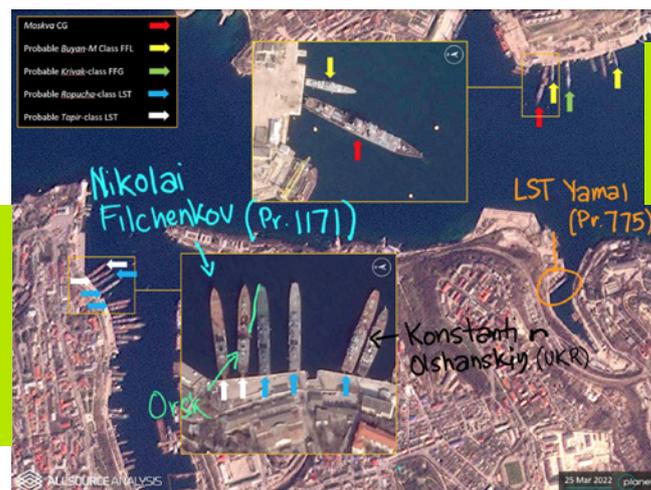
³³ Вікіпедія, «Патрульные корабли проекта 22160», 31 March 2014, available at: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BB%D1%8C%D0%B-D%D1%8B%D0%B5_%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BB%D0%B8_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B0_22160

Важливо відмітити факти застосування «калібрів» номенклатур ЗМ14К/Т військово-морськими силами РФ переважно силами Чорноморського флоту РФ під час участі останньої у збройному конфлікті у Сирії. Наприклад, відомо, що з фрегату «Адмірал Ессен» у 2017 році було здійснено кілька ракетних обстрілів по сирійській території, в тому числі, по сходу провінції Пальміра, що знаходиться на 300 км від середземного узбережжя країни³⁴. Підводні човни здійснили сім ракетних обстрілів Сирії ракетами номенклатури ЗМ14К, при цьому максимальна відстань ураження складала 670 км. У запуску калібрів такої ж номенклатури брали участь і кораблі каспійської флотилії, випустивши 25 листопада 2015 року вісімнадцять ракет сімейства «Калібр» в номенклатурі ЗМ14Т по семи цілях в провінціях Ракка, Ідліб і Алеппо³⁵.

Як ми писали вище, носіями ракети сімейства «Калібр» номенклатури ЗМ14К і ЗМ14Т, є підводні та надводні човни. З тих, що перебували в момент атаки у складі ЧФ РФ та дислокувались в Чорному морі – це чотири підводних човни, два фрегати та чотири малих ракетних катери. Інші човни подібного типу перебували в Середземному морі у територіальних водах Туреччини та здійснювати запуски ракет не могли.

За допомогою засобів OSINT ми відслідковували дислокацію та рух човнів ЧФ РФ починаючи з 25 березня 2022 року для того, щоб якомога точніше визначити пускову платформу ракети, що влучила в Миколаївську ОДА.

Супутникові знімки Севастопольської бухти, датовані 25 березня 2022 року, ілюструють, що вже на той момент жодного з двох фрегатів-ракетоносіїв немає на місці дислокації. Тобто на той момент вони вже перебували в Чорному морі. Також, окремі OSINT-розслідувачі підтвердили той факт, що 24 березня 2022 року обидва фрегати вирушили у море³⁶. Що ж до малих ракетних кораблів, то на знімку внизу видно, що принаймні два з них – ймовірно, «Інгушетія» та «Вишній Волочок» – все ще знаходяться у бухті.

Супутниковий знімок Севастопольської бухти від 25 березня 2022 року з умовними позначеннями кораблів³⁷

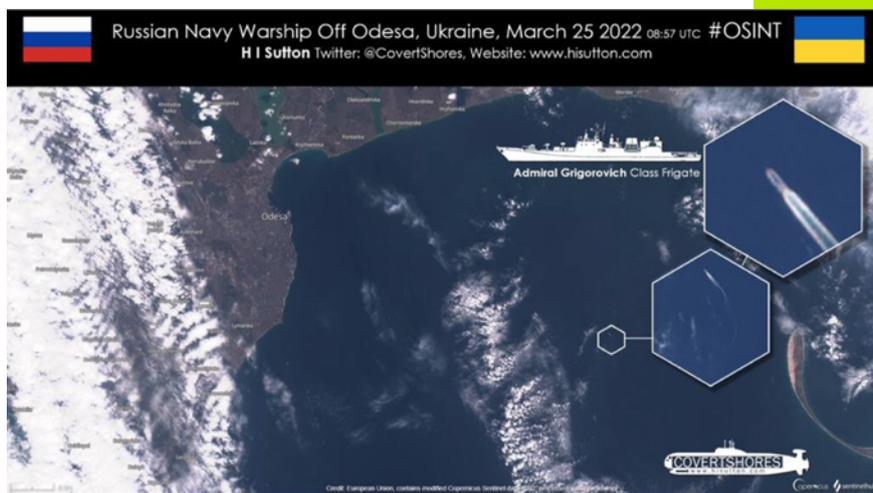
³⁴ Реобзор, «Калибр-НК - Крылатая Ракета, Технические Характеристики (ТТХ) ПКР Зм54, Скорость и Дальность Полета, Радиус Поражения Комплекса», 21 January 2021, available at: <https://reobzor.ru/news/2021/01/kalibr-nk-krylataya-rake-ta-texnicheskie-xarakteristiki-ttx-pkr-3m54-skorost-i-dalnost-poleta-radius-porazheniya-kompleksa>

³⁵ ARMY-Today, «Крылатая ракета «Калибр», подробный обзор», 4 April 2022, available at: <https://army-today.ru/tehnika/kalibr>

³⁶ Twitter-акаунт TheShipYard NavalConsultancy, 25 March 2022, available at: <https://twitter.com/TheShipYard2/status/1507386803665444891>

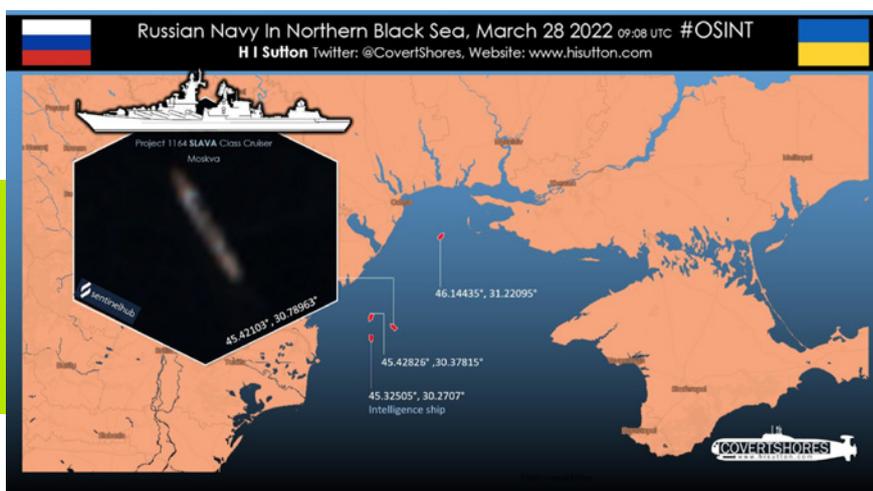
³⁷ Twitter-акаунт, 30 March 2021, available at: <https://twitter.com/grangere04117/status/1509127377305354249?s=21&t=TWUSHB6jAnjPYWm4tqsDKg>

Однак починаючи з 27 березня обидва корвети вже знаходились у Чорному морі біля фрегату «Адмірал Макаров»³⁸. Рухався у північно-західному напрямку морем також фрегат «Адмірал Ессен». На знімку, що нижче, видно його зображення на супутниковому фото.

Рух та фото фрегату «Адмірал Ессен» від 25 березня 2022 року³⁹

Інше OSINT-джерело геолокує фрегат «Адмірал Ессен», вказуючи його чіткі координати станом на 28 березня 2022 року: 46.14435, 31.22095.

Розташування фрегату «Адмірал Ессен» 28 березня 2022. Координати: 46.14435, 31.22095⁴⁰

В цілому, ці дані співпадають зі схемою, що нижче. На ній зображено орієнтовне розташування усіх човнів-ракетоносіїв ЧФ РФ у Чорному морі 28-29 березня 2022 року: фрегатів «Адмірал Ессен» та «Адмірал Макаров», корветів «Інгушетія» та «Верхній Волочок» Останні три невеликою групою знаходились за координатами 44.90589721327387, 33.19072862512197 відносно недалеко від Севастополя⁴¹.

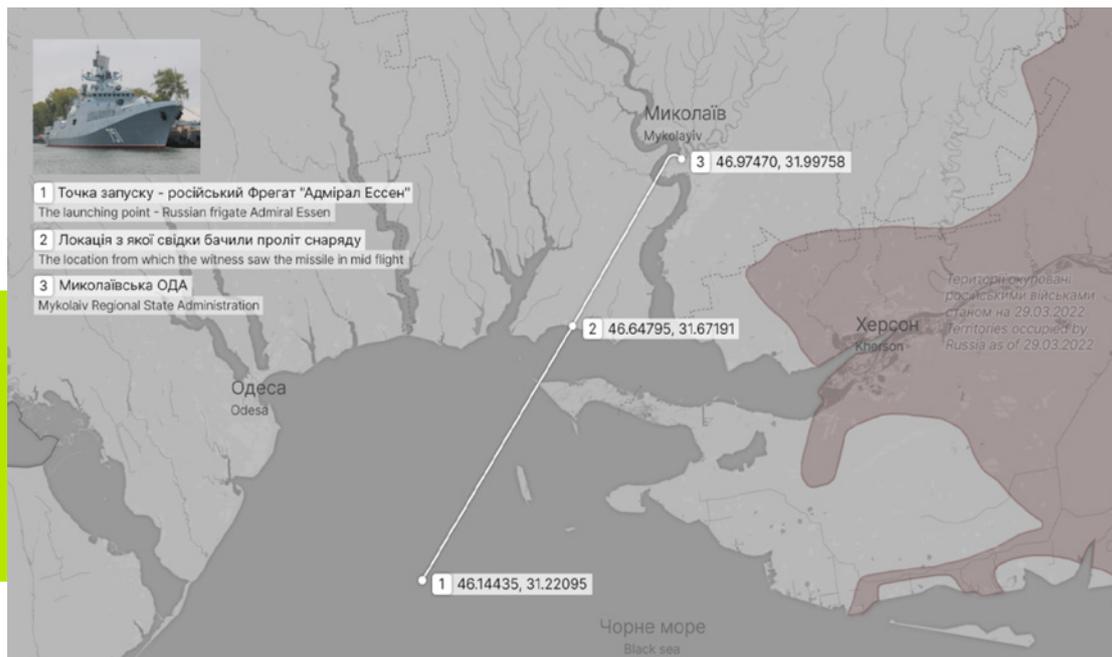
³⁸ Twitter-акаунт TheShipYard NavalConsultancy, 29 March 2022 available at: <https://twitter.com/TheShipYard2/status/1508554190263668739>

³⁹ Twitter-акаунт H I Sutton, 25 March 2022, available at: <https://twitter.com/covertshores/status/1507341624078225408?s=21&t=TWUSHB6jAnjPYWm4tqsDKg>

⁴⁰ Twitter-акаунт H I Sutton, 28 March 2022, available at: <https://twitter.com/CovertShores/status/1508541640046166029>

⁴¹ Twitter-акаунт TheShipYard NavalConsultancy, 29 March 2022, available at: <https://twitter.com/TheShipYard2/status/1508554190263668739>

Таким чином, найімовірнішими виконавцями обстрілу Миколаївської ОДА є саме керівництво фрегату «Адмірал Ессен», який випустив в бік будівлі одну ракету «Калібр» в номенклатурі ЗМ14Т. Цей висновок базується на інформації про розташування фрегату у морі відносно цілі, а також підтверджується свідченнями очевидиці, що чула проліт ракети та вибух в Миколаєві, що послідував одразу за цим. Якщо з'єднати орієнтовні координати розташування фрегату з місцезнаходженням свідкині на той момент і продовжити лінію далі, то з врахуванням маневру, що ракета здійснила на підльоті до цілі, можна точно вийти на будівлю ОДА в Миколаєві, як це показано на схемі нижче.

Траекторія польоту "Калібру" 29 березня 2022 року. Джерело: Центр Просторових технологій.

Ще один важливий момент. Знаючи тепер точний тип ракети, а відтак, її швидкість, можна знов повернутись до свідчень жителями, аби співставити їх з математичними розрахунками. Швидкість ракети сімейства «Калібр» дорівнює 0,8 М (Мах), що становить 981 км/год⁴⁷. Відстань від дому свідкині до будівлі Миколаївської ОДА становить 45 км. Відповідно, ракета такого типу пролетить її приблизно за 2,5 хв. Трохи менше часу піде на те, щоб цю відстань подолав звук вибуху – півтори-дві хвилини⁴⁸. Отже в середньому мало би пройти 4-5 хв від моменту, коли свідкиня почула гул ракети, до моменту, коли вона почула вибух. Зі її слів:

“Після цього гулу і свисту, за приблизно три хвилини долинув гуркіт від вибуху. Звук вибуху був із боку Миколаєва”.

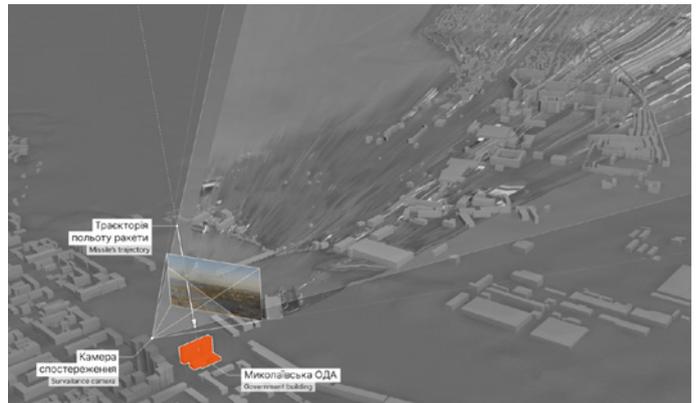
В цілому, це відповідає розрахункам, для більшої достовірності яких, втім, потрібно мати більше даних, зокрема, точні час, відстань, погодні умови, температура, тощо.

⁴⁷ Metric Conversions, Конвертація из Мах в Километры в час, available at: <https://www.metric-conversions.org/ru/speed/mach-to-kilometers-per-hour.htm>

⁴⁸ Свідкиня М-3, опитана Truth Hounds в липні 2022 року.

Додаткове підтвердження показникам цієї швидкості – а відтак, швидкості ракети «Калібр» – отримуємо з математичних обчислень даних зі згаданого вище відео підльоту ракети до будівлі ОДА. Це зробили фахівці з Центру Просторових технологій, використавши відео для 3d-моделювання траєкторії «Калібру».

Такий підхід дозволив зробити необхідні заміри та розрахунки. Відстань між головною частиною ракети на кадрі №14 та на кадрі №31 становить 170 метрів. Відео знято з кадровою частотою 25 кадрів на секунду. Значить ракета пододала дистанцію 170 метрів за 0,64 секунди, іншими словами, її швидкість на цьому відрізку траєкторії – 266 м/с. Це близько до швидкості ідентифікованого типу ракети Калібр 3М-14 – 275 м/с (відхилення 3,2%).

Траєкторія ракети в 3d просторі.
Джерело: Центр Просторових Технологій.

Суміщені кадри 14–32 показують позицію ракети на кожному з них. Джерело: Центр Просторових Технологій.

АЛЬТЕРНАТИВНА ВЕРСІЯ ОБСТРІЛУ.

Ми не виключаємо ймовірності того, однак, що обстріл проводився з боку Севастополя, екіпажами трьох інших суден-ракетноносіїв вказаних вище: фрегату «Адмірал Макаров», корветами «Інгушетія» або «Вишній Волочок». Як ми зазначали вище, у 22-их числах березня зафіксовано щонайменше два випадки, коли неподалік від берегів Севастополя запускали крилаті ракети типу «Калібр» в бік Миколаєва. Зокрема, 22 березня у відкритому доступі з'явилися відео запуску ракет з моря біля Севастополя⁴⁹, а 25 березня відбувся обстріл Житомирської області, найімовірніше, з корветів «Інгушетія» або «Вишній Волочок» розташованих біля берегів Севастополя⁵⁰.

Однак жителі населених пунктів (селища Солончаки, Дмитрівка), розташованих вздовж ймовірної траєкторії польоту ракети з точки запуску з-під Севастополя, у розмові з документаторами Truth Hounds не змогли пригадати чогось подібного 29 березня, аби підтвердити цю версію⁵¹.

⁴⁹ Twitter-акаунт Kyle Glen, 22 March 2022, available at: <https://twitter.com/KyleJGlen/status/1506343470708973576?s=20&t=tSUE4jFppTrwlYlz3sxxgaw>,
Twitter-акаунт Mundo News, 22 March 2022, available at: https://twitter.com/Mundo_News/status/1506346507406090250?s=20&t=voqYm4Dpf47y7KDgw8WTVg

⁵⁰ Telegram-канал Труха-Николаев, 26 March 2022, available at: <https://t.me/c/1551218501/10781>

⁵¹ Свідок М-4, свідкиня М-5, опитані Truth Hounds в липні 2022 року.

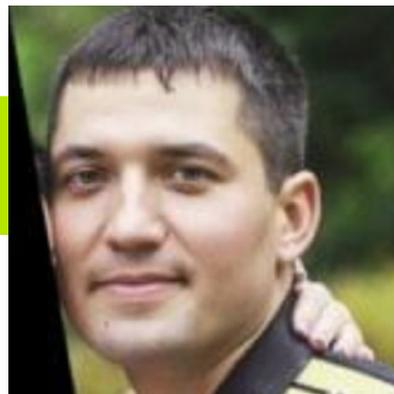
ХТО ВІДДАВАВ НАКАЗ ТА ВІВ ВОГОНЬ?

У відкритих джерелах є доволі повна інформація стосовно керівного складу суден, що входять до складу ЧФ ВМС РФ та є носіями «Калібрів». Оскільки ми обмежили коло ймовірних виконавців обстрілу Миколаївської ОДА, то нижче представлено капітанів лише чотирьох з них: фрегатів «Адмірал Макаров» та «Адмірал Ессен», а також малих ракетних кораблів «Інгушетія» і «Верхній Волочок». Але оскільки, на нашу думку, найбільш ймовірною пусковою платформою запуску ракети був саме «Адмірал Ессен», то його екіпаж ми представимо в повному складі.

Отже:

Фрегат «Адмірал Ессен»

Командування: капітан 2-го рангу Олександр Смірнов (Александр Смирнов), командир ракетно-артилерійської боєвої частини корабля, капітан-лейтенант Анатолій Перетятко (Анатолій Перетятко)⁵².

Екіпаж:

1. Замкомандира з висоти прийняття рішень – капітан 3-го ранга Олег Лепісевич (Олег Лепісевич);
2. Командир БЧ-1 – капітан-лейтенант Денис М'ясоєдов (Денис Мясоєдов);
3. Командир БЧ-2 – капітан-лейтенант Володимир Петров (Владимир Петров);
4. Командир ракетної батареї – старший лейтенант Сергій Ровба (Сергей Ровба);
5. Технік артилерійської батареї БЧ-2 – мічман Валерій Паюсов (Валерий Паюсов);
6. Командир групи цілевказання – старший лейтенант Сергій Гаврильченко (Сергей Гаврильченко);
7. Мінер БЧ-3 – старший матрос Віталій Касьяненко (Виталий Касьяненко);
8. Командир БЧ-5 – капітан-лейтенант Олександр Грузинцев (Александр Грузинцев);

⁵² Головне управління розвідки Міністерства оборони України, Список військових злочинців ВМФ росії, які беруть участь у вбивствах мирних громадян України та здійсненні ракетних обстрілів українських міст, available at: <https://gur.gov.ua/content/spysok-viiskovykh-zlochyntsyv-vmf-rosii-iaki-berut-uchast-u-vbyvstvakh-myrynykh-hromadian-ukrainy-ta-zdiisnenni-raketnykh-obstriliv-ukrainskykh-mist.html#:~:text=%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D0%B0%20C2%AB-,%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4,-%C2%BB>, <http://red-star.ru/wp-content/uploads/2022/02/020-22-02-2022.pdf>

10. Машиніст турбінної групи БЧ-5 – матрос Павел Гусев (Павел Гусев);
11. Старший електрик БЧ-5 – старший матрос Максим Руденко (Максим Руденко);
12. Радіотелеграфіст БЧ-4 – старший матрос Олексій Лапін (Алексей Лапин);
13. Командир БЧ-7 – капітан-лейтенант Віктор Смірнов (Виктор Смирнов);
14. Старшина групи – головний корабельний старшина Володимир Кривов (Владимир Крымов);
15. Гідроакустик БЧ-7 – старший матрос Віталій Гребенюк (Виталий Гребенюк);
16. Оператор групи автоматичної системи управління БЧ-7 – матрос Сергій Галась (Сергей Галась).⁵³

Фрегат «Адмирал Макаров»

Командування: капітан 2-го рангу Сергій Романенко.⁵⁴

Корвет (малый ракетный катер) «Вышний Волочёк»

Командування: капітан 3 рангу Сухар Дмитро Олексійович (перебуває під слідством у справі за ст. 408 ККУ)⁵⁵; командир штурманской боевой части старший лейтенант Станислав Походошук, командир БЧ-5 старший лейтенант Павел Гуцин⁵⁶,

⁵³ Представляю очередной список моряков Черноморского флота 30-й дивизии надводных кораблей, носителей крылатых ракет "Калибр" – Irakli Komaxidze, published at 14:17, 18 July 2022, available at: <https://www.facebook.com/irakli.komaxidze/posts/pfbid0D8QSV8u2LJJFcjDPNhCtUHgrxirmFTtRnFDvmsC42ojFERzkV4JgNREZuEcy18i3l>

⁵⁴ По местам стоять, с якоря сниматься – Независимое военное обозрение, published at 21:54, 29 March 2021, available at: https://nvo.ng.ru/realty/2021-04-29/3_1139_anchor.html

⁵⁵ Миротворец, Сухар Дмитрий Алексеевич, 1 August 2014, available at: <https://myrotvorets.center/criminal/sukhar-dmitrij-alekseevich/>

⁵⁶ Военно-промышленный курьер Общероссийская еженедельная газета, "Еще один подкалиберный", 29 August 2017, available at: <https://vpk-news.ru/articles/38634>

Корвет «Ингушетия»

Командування: капітан 3-го ранга Александр Ермоленко⁵⁷

ЧОМУ ЦЕ ВОЄННИЙ ЗЛОЧИН?

Представлена в аналітичній довідці інформація дає обґрунтовані підстави вважати, що обстріл Миколаївської ОДА 29 березня 2022 року о 8:35 ранку серйозно порушує міжнародне гуманітарне право та має розглядатися як воєнний злочин за статтею 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду та за ч. 1 ст. 438 Кримінального кодексу України: порушення законів і звичаїв війни.

Римський статут Міжнародного кримінального суду називає напади на цивільні об'єкти кримінально караними за статтею 8(2)(b)(ii). Окрім того, кримінально караними за статтею 8(2)(b)(iv) є й напади невибіркового характеру, коли відомо що такий напад спричинить надмірні втрати життя, поранення цивільних осіб або пошкодження цивільних об'єктів.

Хоча ці склади воєнних злочинів прямо не згадані в статті 438 ККУ, вони, безперечно, мають на увазі українським Кримінальним кодексом через загальну відсилку до «порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України».

⁵⁷ ИНГУШЕТИЯ – ГИАЛГИАЙЧЕ, “Экипаж малого ракетного корабля «Ингушетия» возглавил капитан третьего ранга Александр Ермоленко”, 21 May 2021, available at: <https://gazetaingush.ru/news/ekipazh-malogo-raketnogo-korablya-ingushetiya-vozglavil-kapitan-tretego-ranga-aleksandr>

Одним з таких міжнародних договорів є Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, який у ст. 85 визначає два серйозних порушення МГП, які de facto є воєнними злочинами: а) перетворення цивільного населення або окремих цивільних осіб на об'єкт нападу; б) здійснення невибіркового нападу на цивільне населення або цивільні об'єкти, знаючи, що такий напад спричинить надмірні втрати життя, поранення цивільних осіб або пошкодження цивільних об'єктів.

Миколаївська ОДА є цивільним об'єктом захищеним МГП. Відповідно, обстріл адміністрації військами ЗС РФ є воєнним злочином у вигляді умисного нападу на цивільний об'єкт. Альтернативно, навіть якщо припустити, що Миколаївська ОДА могла розглядатися як легітимна військова ціль, її обстріл все одно порушував МГП, адже не відповідав принципу пропорційності, що призвело до численних тілесних ушкоджень та смертей серед цивільного населення.

Для того щоб обстріл Миколаївської ОДА можна було розглядати як воєнний злочин у вигляді умисного нападу на цивільний об'єкт чи то за Римським статутом, чи то за українським кримінальним законом, необхідно продемонструвати присутність наступних елементів, притаманних цьому злочину, а саме:

- a. Виконавець здійснив напад.
- b. Об'єктом нападу були цивільні об'єкти, тобто об'єкти, які не є військовими цілями, або цивільне населення чи цивільні особи.
- c. Виконавець навмисне обрав об'єктом нападу такі цивільні об'єкти або цивільних осіб.
- d. Діяння мало місце в контексті міжнародного збройного конфлікту чи було пов'язане з ним.
- e. Виконавець усвідомлював фактичні обставини, які свідчили про існування збройного конфлікту.

Виконавець здійснив напад

Відповідно до практики МКС напад – це «насильницькі дії проти супротивника, будь то в наступі чи захисті»⁵⁸. Використання важкого озброєння стороною міжнародного збройного конфлікту, а саме ракет типу “Калібр”, вказує на наявність нападу, оскільки є насильницькими діями, що призвели до пошкодження цивільної інфраструктури, поранення та смерті цивільних осіб.

Об'єктом нападу були цивільні об'єкти, що не використовувалися в військових цілях

Принцип розмежування цивільних об'єктів від військових цілей кодифікований у ст. 48 ДП I та є однією з найважливіших підвалин МГП. Він полягає у тому, що напад може бути спрямований лише на військові об'єкти. Будь-яке навмисне скерування нападу на цивільні об'єкти забороняється і серйозно порушує МГП.

Відповідно до ст. 52(3) ДП I

військові цілі обмежуються тими об'єктами, які за своєю сутністю, розташуванням, метою чи способом використання ефективно сприяють веденню військових дій і чиє часткове або повне зруйнування, захоплення або нейтралізація в обставинах, що склалися на конкретний момент часу, надає явну військову перевагу.

Зокрема, аби визначити об'єкт як військову ціль, мають бути задоволені всі альтернативні критерії зазначені вище: сутність, розташування, мета та спосіб використання об'єкта.

За своєю *сутністю* Миколаївська ОДА є урядовою будівлею, на верхніх поверхах якої розташований Господарський суд. Згідно з даними, які отримали дослідники Truth Hounds, будівля не використовувалась для проведення військових нарад та планування будь-якої участі збройних підрозділів у військових діях.

Для того, аби вважати об'єкт військовою ціллю через його розташування, захоплення території на якій він розташований має надавати явну тактичну перевагу стороні конфлікту⁵⁹. Окрім того розташування цивільних об'єктів безпосередньо на території військових об'єктів або у важливих у військовому відношенні районах перетворює такі цивільні об'єкти на легітимні військові цілі⁶⁰. З цієї, географічної перспективи, знищення Миколаївської ОДА не надає жодної тактичної переваги та не дозволяє отримати контроль над стратегічно важливою територією.

⁵⁸ Katanga and Ngudjolo, ICC PT. Ch. 1, ICC-01/04-01/07-717, para. 798.

⁵⁹ Benin, Le droit de la Guerre, III fascicules, Forces Armées du Bénin, Ministère de la Défense nationale, 1995, Fascicule I, pp. 12-13; Elmar Rauch, The Protection of the Civilian Population in International Armed Conflicts and the Use of Landmines, 24 GERMAN YEARBOOK OF INTERNATIONAL LAW 262, 273-277 (1981).

⁶⁰ Australia's LOAC Manual (2006)

Що ж до *мети* та *способу* використання, то Миколаївська ОДА використовувалась виключно для потреб врядування та судочинства, обслуговуючи потреби цивільного населення. Так, у будівлі ОДА не проводилися наради вищого військового командування українських збройних сил чи підрозділів територіальної оборони, не зберігалася зброя та не розквартирувалися підрозділи збройних сил. Присутність в безпосередній близькості до ОДА та безпосередньо у ній представників ТРО не впливала на статус об'єкта як цивільного. З точки зору МГП присутність поліції чи інших угруповань, призначених для дотримання суспільного порядку, не роблять об'єкт військовою ціллю⁶¹.

Варто також звернути увагу, що задля визначення об'єкту як військової цілі, його часткове або повне зруйнування, захоплення або нейтралізація має надавати явну військову перевагу. Така перевага має бути конкретною та прямою – суттєвою та відносно близькою у часі. Натомість будь-яка перевага, що є ледь відчутною, або ж зможе бути помітною лише через довгий проміжок часу, не є достатньою для ствердження про те, що об'єкт використовується у військових цілях чи має на меті посилення військової спроможності супротивника⁶². Беручи до уваги, що на території ОДА на момент обстрілу не було представників військового командування, не зберігалася зброя чи військова техніка і будівля використовувалась виключно для забезпечення потреб цивільного населення, неможливо посперечатися на військову перевагу, що начебто могла бути досягнута, і що перетворювала ОДА у військовий об'єкт. До того ж, ст. 52(3) ДП I вказує, що у разі сумнівів чи є цивільний об'єкт таким, що використовується у військових цілях заради ефективного вкладу до військових дій, існує презумпція, що він не є військовою ціллю. Таким чином, і з перспективи мети та способу використання, Миколаївська ОДА також не є військовим об'єктом.

Отже, Миколаївська ОДА не відповідає жодному з альтернативних критеріїв військового об'єкту, а, відповідно, є цивільним об'єктом. Таким чином, обстріл Миколаївської ОДА є воєнним злочином.

Виконавець навмисне обрав об'єктом нападу такі цивільні об'єкти.

Практика міжнародних кримінальних судів вимагає, щоб обрання цивільних об'єктів об'єктами нападу було навмисним. Це означає, що спрямування нападів на цивільні об'єкти не може бути вчинене з необережності чи випадково. Встановлення навмисності обрання цивільних об'єктів можливе за кількома характеристиками нападу: розташування військових об'єктів поблизу до ураженого цивільного, тип використаної зброї, патерни нападів тощо.

Поряд з будівлею Миколаївської ОДА не було об'єктів, що могли би використовуватись у військових цілях. Як не було облаштовано таких військових об'єктів безпосередньо у самій ОДА.

⁶¹ PCNICC/1999/WGEC/DP.20 of 30 July 1999, див. також Dörmann, K., Doswald-Beck, L., & Kolb, R. (2004). Elements of War Crimes under the Rome Statute of the International Criminal Court, CUP, p. 177.

⁶² Yves Sandoz, Christophe Swinarski, Bruno Zimmerman (eds.), Commentary on the Additional Protocols, ICRC, Geneva, 1987, para. 2209.

Для обстрілу ОДА було використано крилаті ракети типу “Калібр”, що є високоточною зброєю, здатною вражати об’єкти з мінімальною похибкою. Це вказує на навмисність обрання Миколаївської ОДА ціллю обстрілу.

Обстріл ОДА – це далеко не перший випадок ураження цивільних об’єктів, біля яких не розташовуються військові, що здійснений ЗС РФ починаючи з 24 лютого 2022 року. Зокрема, подібна тактика обстрілу урядових установ, що знаходяться поблизу житлових районів, стала звичною тактикою ведення війни для РФ, що дозволяє ЗС РФ сіяти паніку у прифронтових містах, ставлячи під загрозу політичне керівництво України⁶³.

Беручи до уваги вищенаведені факти, можливо стверджувати, що виконавець навмисно обрав об’єктом нападу Миколаївську ОДА.

Діяння мало місце в контексті міжнародного збройного конфлікту

Воєнний злочин у вигляді нападу на цивільні об’єкти може бути скоєний лише в умовах збройного конфлікту міжнародного характеру. Міжнародний збройний конфлікт на території України стосовно Криму почався щонайпізніше 26 лютого 2014 року. Відповідно до Звіту Прокурора МКС міжнародний збройний на Сході України бере свій початок від 14 липня 2014 року. До того ж, беззаперечно, відкрите повномасштабне вторгнення ЗС РФ на територію України 24 лютого 2022 року є міжнародним збройним конфліктом. Відкрите вторгнення в Україну РФ проводить у координації з контрольованими нею силами так званих “ДНР” та “ЛНР”. Втім, обстріли на Миколаївській ділянці фронту та з боку акваторії Чорного моря здійснюються саме збройними силами Російської Федерації, що виключає необхідність доведення контролю за “ДНР” та “ЛНР” Росією у цій конкретній справі. Факт участі збройних сил РФ у тій частині збройного конфлікту, в рамках якої відбувся обстріл, є достатньою підставою говорити про наявність міжнародного збройного конфлікту і про зв’язок обстрілу з ним.

Усе вищезазначене дає розумні підстави стверджувати, що обстріл Миколаївської ОДА 29 березня 2022 року є воєним злочином.

У разі сумніву щодо цивільного статусу Миколаївської ОДА, напад на неї все одно серйозно порушує МГП та є воєнним злочином у вигляді нападу невибіркового характеру, коли відомо, що такий напад спричинить надмірні втрати життя, поранення цивільних осіб або пошкодження цивільних об’єктів.

⁶³ Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету, У Харківській області сталося дев’ять пожеж через обстріли, 25 June 2022, available at: <https://www.city.kharkov.ua/uk/news/u-kharkivskiy-oblasti-stalosya-devyat-pozhezh-cherез-obstrili-51280.html>; Суспільне Новини, Обстріл Харківської ОДА: кількість жертв зросла до 24, 23 March 2022, available at: <https://suspiine.media/220768-obstril-harkivskoi-oda-kilkist-zertv-zroslo-do-24/>; Суспільне Новини, Харківський апеляційний суд відновить роботу у Валках з 8 серпня, 26 July 2022, available at: <https://suspiine.media/264517-harkivskij-apelacijnij-sud-vidnovit-robotu-u-valkah-z-8-serpna/>

Така альтернативна кваліфікація вимагає наявності наступних елементів злочину:

1. Виконавець здійснив напад.
2. Напад мав такий характер, що він став причиною випадкової загибелі або каліцтва цивільних осіб, або шкоди цивільним об'єктам, і така загибель, каліцтво або шкода були за своїм характером явно такими, які не можна порівняти з очікуваною конкретно і безпосередньою загальною військовою перевагою.
3. Виконавець знав, що напад стане причиною випадкової загибелі або каліцтва цивільних осіб, або шкоди цивільним об'єктам і що така загибель, каліцтво або шкода були за своїм характером явно такими, які не можна порівняти з очікуваною конкретно і безпосередньою загальною військовою перевагою.
4. Діяння мало місце в контексті міжнародного збройного конфлікту чи було пов'язане з ним.
5. Виконавець усвідомлював фактичні обставини, які свідчили про існування збройного конфлікту.

Перший та два останні елементи не відрізняються від основної запропонованої кваліфікації діяння. Другий та третій, втім, потребують окремого аналізу.

Найперше, варто відзначити, що Елементи злочинів (додані до Римського статуту) вказують, що вираз «конкретна і безпосередня військова перевага означає військову перевагу, яку передбачає виконавець у конкретний момент часу. Така перевага може бути або не бути за часом чи географічно пов'язана з об'єктом нападу». Як уже відзначалося вище, Миколаївська ОДА слугувала виключно для потреб цивільного населення у сфері урядування та за своїми повноваженнями не є державною установою, що безпосередньо впливає на перебіг бойових дій. До того ж, на верхніх поверхах будівлі розташований Господарський суд, що є органом правосуддя, та за своєю суттю ніяк не пов'язаний з військовими діями.

Ідея конкретної і безпосередньої військової переваги вимагає, щоб здобуті результати нападу були суттєвими та відносно близькими до часу нападу.⁶⁴ Отримувана перевага не може бути лише потенційною та опосередкованою⁶⁵. Втім, у Миколаївській ОДА не проводилися засідання вищого військового командування ЗСУ як у день обстрілу, так і перед цим. У будівлі та поряд з нею розташовувалися комбатанти, не зберігалася зброя чи боєприпаси, не розміщувалася військова техніка. Таким чином, сам обстріл не міг принести видимого та безпосереднього впливу на перебіг бойових дій чи боєздатність ЗСУ.

⁶⁴ Otto Triffterer and Kai Ambos (eds), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary*, 3rd edn, p. 377

⁶⁵ Ibid

Напад мав такий характер, що він став причиною випадкової загибелі або каліцтва цивільних осіб або шкоди цивільним об'єктам, і така загибель, каліцтво або шкода були за своїм характером явно такі, які не можна порівняти з очікуваною конкретною і безпосередньою загальною військовою перевагою. Як було зазначено вище, внаслідок атаки загинуло 37 осіб, переважна кількість з них – цивільні особи: співробітники Миколаївської ОДА та Господарського суду. Серед загиблих так само є кілька представників ТРО та військовослужбовців, що були на території будівлі з метою її посиленого захисту в умовах воєнного стану. Однак, беручи до уваги співвідношення смертей серед цивільного населення, руйнування будівлі, що слугувала для потреб цивільного населення, та вбивство кількох представників спеціальних угруповань для підтримання правопорядку – завдана шкода є явно непропорційною тій неочевидній, не безпосередній і, в будь-якому випадку, несуттєвій військовій перевазі, що могла здобути РФ в результаті нападу.

Виконавець знав, що напад стане причиною випадкової загибелі або каліцтва цивільних осіб, або шкоди цивільним об'єктам, і що така загибель, каліцтво або шкода були за своїм характером явно такі, які не можна порівняти з очікуваною конкретною і безпосередньою загальною військовою перевагою. Хоча зброя, використана ЗС РФ для нападу на Миколаївську ОДА, є високоточною і з мінімальним відхиленням влучає у задану ціль, технічні характеристики обраного виду ракет, беззаперечно, передбачають високу летальність та широкий радіус ураження.

До того ж, обстріл було здійснено о 8:35 ранку, тоді як робочий день у державних установах починається о 8:00, інформацію про що можна знайти через пошукові системи мережі Інтернет у відкритих даних. Зокрема, напад по урядових установах передбачає, що там перебувають не лише працівники, а й цивільне населення, що користується їхніми послугами. У такому разі, високоточний удар по Миколаївській ОДА, де у приміщенні також знаходиться Господарський суд, після початку робочого дня явно свідчить про те, що виконавець передбачав, що втрати серед цивільних будуть такими, що явно перевищуватимуть очікувану військову перевагу.

Усе вище наведене дозволяє стверджувати, що напад на Миколаївську ОДА, навіть якщо припустити, що сама адміністрація могла розглядатися як військова ціль, явно не відповідав принципу пропорційності. І за цим сценарієм такий напад має розглядатися як воєнний злочин: і за українським кримінальним законодавством, і за Римським статутом.

ДОДАТОК 1.

ПЕРЕЛІК КОМАНДУВАННЯ ІНШИХ СУДЕН-РАКЕТОНОСІВ ЧФ РФ З ДИСЛОКАЦІЄЮ В ЧОРНОМУ МОРІ.

1. Корвет «Грайворон»

Командування: капітан 3 рангу
Козаков Гліб (Козаков Глеб)⁶⁶

2. Підводний човен «Ростов-на-Дону»

Командування: капітан 3 рангу
Олександр Олександров
(Александр Александров).

3. Підводний човен «Старый Оскол»

Командування: капітан-лейтенант
Олександр Дудукін (Александр Дудукин)⁶⁷

⁶⁶ Головне управління розвідки Міністерства оборони України, Список військових злочинців ВМФ росії, які беруть участь у вбивствах мирних громадян України та здійсненні ракетних обстрілів українських міст, available at: <https://gur.gov.ua/content/spysok-viiskovykh-zlochyntsyvmf-rosii-iaki-be-rut-uchast-u-vbyvstvakh-myrnykh-hromadian-ukrainy-ta-zdiisnenni-raketykh-obstriliv-ukrainskykh-mist.html#:~:text=%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D0%B0%20%C2%AB-,%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4,-%C2%BB,https://www.belpressa.ru/35564.html>

⁶⁷ БЕЗФОРМАТА, «Старооскольцы не попали в экипаж подлодки «Старый Оскол», 13 September 2021, available at: <https://stariyoskol.bezformata.com/listnews/ekipazh-podlodki-staryi-oskol/97486612/>

4. Підводний човен «Великий Новгород»

Командування: капітан 2 рангу
Михайлов Сергій (Михайлов Сергей)^{68, 69}.

5. Підводний човен «Колпино»

Командування: капітан 2 рангу Сергій
Нерусін (Сергей Нерусин)⁷⁰.

⁶⁸ Головне управління розвідки Міністерства оборони України, Список військових злочинців ВМФ росії, які беруть участь у вбивствах мирних громадян України та здійсненні ракетних обстрілів українських міст, available at: <https://gur.gov.ua/content/spysok-viiskovykh-zlochyn-tsv-vmf-rosii-iaki-berut-uchast-u-vbyvstvakh-myrnykh-hromadian-ukrainy-ta-zdiisnenni-raketnykh-obstriliv-ukrainskykh-mist.html#:~:text=%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D0%B0%20%C2%AB-,%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4,-%C2%BB>, <https://www.belpressa.ru/35564.html>

⁶⁹ Вести, "В День ВМФ новгородская делегация побывала на подводной лодке, носящей имя нашего города", 26 July 2021, available at: <https://vesti53.com/projects/vesti-velikij-novgorod/7646-v-den-vmf-novgorodskaya-delegatsiya-pobывала-na-podvodnoj-lodke-nosyashchej-imya-nashego-goroda.html>

⁷⁰ Еженедельник «Звезда», «Боевая служба «Чёрной дыры», 13 December 2021, available at: <https://zvezdaweekly.ru/news/20211281155-MqLv8.html>

Громадська організація
«ТРУС ХАУНДС»

Київ, вул. Кожумяцька 20-г, офіс 5
Телефон: +380 (96) 471 46 22

Non-Governmental organization
«Truth Hounds»

cell: +380 (96) 471 46 22
yiv, 20-G Kozhumiatska str., of. 5

truth-hounds.org
info@truth-hounds.org